

Vuorovaikutus alaikäisten rikoksesta epäiltyjen kanssa poliisina

Márton Kecskés

3/2024

TIIVISTELMÄ

Márton Kecskés: Vuorovaikutus alaikäisten epäiltyjen kanssa poliisina

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pia Käki ja Kari Koppanen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä perehdytään poliisin ja alaikäisten epäiltyjen väliseen vuorovaikutukseen poliisin näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä elementtejä hyvä vuorovaikutus sisältää ja miten poliisi voi hyödyntää näitä käytännön työssä kohdatessa alaikäisiä epäiltyjä.

Opinnäytetyössä esitellään esimerkein käytännön poliisityötä alaikäisten kanssa, minkä jälkeen perehdytään alaikäisiä epäiltyjä koskeviin seikkoihin, hyvään vuorovaikutukseen ja sen merkitykseen. Löydöksiä perusteella on laadittu johtopäätöksiä ja sovellettu niitä poliisin työn näkökulmasta kokonaisuudeksi, josta on laadittu opinnäytetyön produkti. Opinnäytetyön lopputuotos on ohje poliisille diaesityksen muodossa, jonka on tarkoitus palvella osaamisen kehittämistä poliisiorganisaatiossa ja helpottamaan poliisien toimimista alaikäisten kanssa. Diaesitys on opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyössä on painotettu luotettavien ja monipuolisten lähteiden käyttöä ja arvioitu ja perusteltu niiden arvoa tutkimuksen kannalta. Lopuksi on pohdittu opinnäytetyön onnistumista ja arvioitu sen luotettavuutta, oikeellisuutta ja käytännön hyötyjä sekä pohdittu sen puutteita ja mahdollisia jatkotutkimuksia.

Sivumäärä: 35

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Maaliskuu 2024

Avainsanat: alaikäinen, epäilty, viestintä, vuorovaikutus

ABSTARCT

Márton Kecskés: Interacting with Underage Suspects as a Police Officer

Type of thesis: Practical

Publicity: Public

Supervisors: Pia Käki and Kari Koppanen

Degree: Police University College

This thesis explores the interaction between the police and underage suspects from the perspective of law enforcement. The aim of the thesis is to identify the elements of effective interaction and how the police can utilize them in practical encounters with underage suspects.

The thesis presents examples of practical police work with minors, followed by an examination of issues related to underage suspects, effective interaction, and its significance. Based on the findings, conclusions have been drawn and applied from the perspective of policing, resulting in the production of the thesis. The output of the thesis is a guidance document for police officers in the form of a presentation, intended to support competency development within the police organization and facilitate interactions with underage individuals. The presentation is included as an annex to the thesis.

The thesis emphasizes the use of reliable and diverse sources, evaluating and justifying their value for the research. Finally, the success of the thesis is reflected upon, assessing its reliability, accuracy, practical benefits, identifying shortcomings, and proposing potential areas for further research.

Pages: 35

Month and year of review: March 2024

Keywords: underage, suspect, communication, interaction

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	6
2	Omakohtaisia kokemuksia	8
2.1	Ryöstö	8
2.2	Väkivaltarikos.....	8
2.3	Nuorisokodin karkuri	9
3	Alaikäinen epäilty.....	10
3.1	Lainsäädäntö ja syyntakeisuus	10
3.2	Rangaistusvastuu ja seuraamukset	11
3.3	Tilastoja	12
3.4	Alle 15-vuotias poliisin asiakkaana.....	13
4	Vuorovaikutus.....	13
4.1	Onnistunut vuorovaikutus yleisesti.....	14
4.2	Kiinnostuksen osoittaminen vuorovaikutuksessa	14
4.3	Sanaton viestintä osana vuorovaikutusta	15
4.4	Alaikäisen kanssa huomioitavat seikat vuorovaikutustilanteessa	15
4.5	Onnistunut vuorovaikutus alaikäisen kanssa.....	16
4.6	Poliisin vuorovaikutuksesta yleisesti	16
4.7	Positiivisen vuorovaikutuksen luominen nuoren kanssa poliisina	17
4.8	Keskustelun aloittaminen nuoren kanssa poliisina	17
4.9	Ikävien asioiden kertominen alaikäisille.....	18
5	Tulokset.....	18
5.1	Hyvä vuorovaikutus.....	18
5.2	Hyvä vuorovaikutus alaikäisen kanssa.....	19
5.3	Hyvä poliisin vuorovaikutus.....	19
6	Johtopäätökset	19
6.1	Vuorovaikutus alaikäisten epäiltyjen kanssa poliisina.....	20
6.2	Yhteenveto	20
7	Ohje ja saatu palaute	20

7.1	Ohje.....	21
7.2	Ulkopuolisen henkilön palaute	21
7.3	Kohderyhmän palaute.....	22
8	Tutkimuksen toteutus.....	23
8.1	Tutkimusmenetelmä.....	23
8.2	Lähteiden etsiminen.....	24
8.3	Käytetyt lähteet	24
8.4	Kirjoitusprosessi.....	25
8.5	Produkti	26
9	Pohdinta	26
9.1	Opinnäytetyön itsearviointi	26
9.2	Produktin itsearviointi.....	28
9.3	Eettisyys	29
9.4	Jatkotutkimusehdotus	29
	Lähteet	30
	Liite 1 - Ohje	32

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten yksittäisen poliisimiehen tulisi kohdata ja puhuttaa alaikäisiä rikoksesta epäiltyjä sekä alle 15-vuotiata rikollisesta teosta epäiltyjä. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään, että millainen poliisin vuorovaikutus voi olla tarkoituksenmukaista kohdatessa tällaisia epäiltyjä, kun tavoitteena on hyvän yhteyden ja luottamuksen rakentaminen samalla silmällä pitäen alaikäisen kehitystasoa.

Kiinnostukseni tämän opinnäytetyön aihetta kohtaan syntyi suorittaessani poliisiammattikorkeakoulun koulutusohjelmaan kuuluvaa työharjoittelua. Työharjoittelun aikana kohtasin poliisitehtävien yhteydessä laajan skaalan erilaisia ihmisiä mitä erilaisemmissa tilanteissa, joista monesti mieleenpainuvimmat tapaukset liittyivät jollain tavalla nuoriin ja lapsiin, erityisesti tapaukset, joissa nuori oli syyllistynyt lainvastaiseen tekoon.

Opinnäytetyön aihe on mielestäni relevantti ja ajankohtainen, sillä alaikäisten tekemät rikokset ovat olleet viime vuosina runsaasti esillä mediassa. Myös tilastojen mukaan ne ovat lisääntyneen viime vuosina huomattavasti, mikä tarkoittaa, että poliisikin on entistä useammin tekemisissä alaikäisten epäiltyjen kanssa (Tilastokeskus 2018–2022). Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään, että onko olemassa poliisin vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, joita poliisimies voi hyödyntää kohdatessa ja puhuttaessa alaikäisiä epäiltyjä. Vuorovaikutuksen tekijöistä selvitettävänä on ensisijaisesti sellaiset, joiden avulla voidaan rakentaa luottamusta poliisiin ja alaikäisten epäiltyjen välillä sekä välttää konflikteja.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys: Onko olemassa vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, joita poliisi voi hyödyntää kohdatessa ja puhuttaessa alaikäisiä epäiltyjä?

Lukija johdatellaan aiheeseen omien kokemusten kautta käymällä läpi tosielämän tilanteita, joissa olin tekemisissä alaikäisten kanssa poliisina. Tämän tarkoitus on auttaa lukijaa hahmottamaan tilanteita, joissa poliisi on vuorovaikutustilanteessa alaikäisen epäillyn kanssa ja näin ymmärtämään tutkimusta paremmin.

Seuraavaksi tarkastellaan alaikäisiin epäilyihin liittyvää lainsäädäntöä ja alaikäisten tekemien rikosten lukumäärällistä kehitystä koko Suomessa vuosina 2018–2022. Mediassa alaikäisten lisääntynyt rikollisuus on puhuttanut runsaasti viime vuosina, joten haluan tuoda esille tilastoihin pohjautuvaa tietoa, mistä ilmenee, onko nuorten rikollisuus tosiasiallisesti lisääntynyt vai onko kyseessä vain trendikäs puheenaihe, joka herättää yleisesti kiinnostusta sekä yhteiskunnallisella että tutkimuksellisella tasolla.

Opinnäytetyö keskittyy ensisijaisesti vuorovaikutuksen tarkasteluun, joten perehdytään perusteellisesti sen erilaisiin tekijöihin ja tarkastellaan vuorovaikutusta poliisin näkökulmasta. Painopisteenä on poliisin hyvä vuorovaikutus, onnistunut vuorovaikutus alaikäisen kanssa sekä näiden yhteensovittaminen.

Tutkimustuloksista on perusteltujen johtopäätösten kautta laadittu poliiseille suunnattu ohje diaesityksen muodossa tukemaan osaamista alaikäisten kanssa toimimisessa. Lopuksi käydään läpi opinnäytetyön toteutusta ja arvioidaan sitä sekä käydään läpi toiminnallista osuutta.

2 OMAKOHTAISIA KOKEMUKSIA

Tavoitteeni on, että kertomani tapaukset tarjoisivat lukijalle perspektiiviä näihin tilanteisiin ja siihen, mitä erilaisia tilanteita poliisin työssä voi tulla vastaan alaikäisiin epäiltyihin liittyen. Pysin avaamaan lukijalle, että mitä haasteita näissä tilanteissa voi tulla poliisilla vastaan sekä näissä tilanteissa huomioitaviin seikkoihin. Seuraavat tapaukset ovat kaikki oikeasti tapahtuneita ja sillä tavalla ja siinä laajuudessa kerrottu, kun itse ne muistan. Tapauksia on muutettu vain siinä määrin, ettei niissä esiintyviä henkilöitä voisi yksilöidä tai tunnistaa.

2.1 Ryöstö

Partiomme sai hätäkeskukselta tehtävän erääseen suuren kauppakeskukseen, jossa kauppakeskuksen järjestyksenvalvojilla oli alaikäinen henkilö kiinniotettuna, koska hän oli anastanut omaisuutta kauppakeskuksen henkilökunnan jäseneltä tupakointialueella. Epäilty oli asiallinen meitä kohtaan ja hieman pelokkaan oloinen, muttei halunnut asiaa juurikaan selvittää meidän kanssa. Kohteessa selvittelyjen yhteydessä alkoi selkeytyä, että alaikäinen oli saanut haltuunsa omaisuutta henkilökunnan jäseneltä väkivallalla uhkaamalla, mikä täyttää ryöstö-rikosnimikkeen rikoslain (39/1889) mukaisen tunnusmerkistön (RL 31:1). Soitin asianomistajalle ja tiedustelin hänen kantaansa tapahtuneisiin ja asianomistajan kertomus tuki tehtävämme lähtötietoja. Asianomistaja kertoi, että epäilty uhkaili häntä väkivallalla, eikä asianomistaja ollut varma, onko kyseessä vitsailua vai ei. Asianomistajaa pelotti tilanteessa sen verran paljon, että antoi osan omaisuudestaan epäillylle.

En muista oliko kyseinen alaikäinen epäilty yli tai alle 15-vuotias, mutta joka tapauksessa minun oli kirjattava rikosilmoitus tapauksesta, sillä poliisi esitutkintaviranomiasena on velvollinen kirjaamaan esitutkintalain (805/2011) mukaan tietoonsa tulleista rikosepäilyistä rikosilmoituksen (ETL 3:1). Ennen kuin pääsin täyttämään kirjaamisvelvollisuuttani, meidän oli huolehdittava kuitenkin alaikäisestä epäilystä. Otimme yhteyttä epäillyn huoltajaan, sillä poliisi ilmoittaa aina tapahtuneista alaikäisen epäillyn huoltajalle ja laatii asiasta lastensuojeluilmoituksen, jonka kirjasimme myöhemmin (Lastensuojelulaki 25 §). Kerroimme huoltajalle tapahtumista ja ilmoitimme, että asiasta kirjataan rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus. Huoltajan kanssa sovimme, että toimitamme lapsen kotiin.

2.2 Väkivaltarikos

Alueemme partiot saivat tehtävän nuorten asumisyksikköön, jossa alaikäisten nuorten välinen riita oli päätynyt puukotukseen. Uhri oli saanut vakavia vammoja ja onneksi hänet saatiin toimitettua hoidon piiriin nopeasti. Tilanne oli kokonaisuudessaan sekava ja paikalla oli paljon sivullisia nuoria sekä asumisyksikön ohjaajia. (Alaikäinen puukotti toista nuorta asumisyksikössä Espoossa, uhrilla vakavat vammat, YLE uutiset 23.5.2023)

Tässä tapauksessa mieleenpainuvaa oli tapahtuneiden vakavuuden lisäksi se, että alaikäinen epäilty päätyi meidän partioautoomme ja pääsin puhuttamaan häntä tuoreeltaan tapahtumien jälkeen. Epäilty oli asiallinen meitä kohtaa ja täysin yhteistyöhaluinen. Puhutuksesta se jäi vahvasti mieleen, että epäilty oli hyvin ihmeissään siitä, ettei hän pääse yöksi kotiin, vaan lähtee poliisin matkaan. Hän oli siinä uskossa, että tapaus on päivänselvä, koska hän vain puolusti itseään. Tämän tapauksen suurin opetus minulle taisikin olla se, että itselle poliisina rikosprosessiin liittyvät asiat ovat selkeitä, mutta muille ne voivat olla epäselviä ja erityisesti nuoret alaikäiset eivät välttämättä ole ylipäättään tietoisia, että mitä kaikkea se sisältää Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa.

2.3 Nuorisokodin karkuri

Partiomme sai tehtävän erääseen kauppakeskukseen, jossa vartijoilla oli kiinniotettuna alaikäinen henkilö näpistyksestä epäiltynä. Kohteessa saimme selville, että vartijat ottivat epäillyn kiinni, koska hän oli anastanut jonkin verran vähä arvoista omaisuutta kauppakeskuksen yhdestä liikkeestä. Tässä tapauksessa epäilty oli alle 15-vuotias.

Tästä epäilystä jäi vahvasti mieleen se, että hän oli täysin välinpitämätön sekä tekoaan että poliisia, eli meitä kohtaan. Epäillyn puheista ja käytöksestä huokui se, että hän väheksyy meitä suuresti, mutta siitä huolimatta hän totteli meitä tilanteessa. Puhutuksen aikana epäilty ilmaisi, että omasta mielestään hän ei ole tehnyt mitään väärin ja ikään kuin syytti vartijoita siitä, että he ottivat hänet kiinni ja meitä siitä, että tulimme paikalle. Ilmeisesti hänen käsityksensä omaisuudesta poikkesi siitä, mitä se on lain ja yleisten normien mukaan. Selvittelyjen yhteydessä ilmeni, että kyseinen epäilty on karannut nuorisokodista. Ilmoitimme tapahtuneista epäillyn huoltajalle, toimitimme hänet takaisin nuorisokotiin ja teimme tehtävän päätteeksi lastensuojeluilmoituksen asiasta.

Jälkikäteen pohdin tätä tapausta, koska nuoren asenne jäi vahvasti mieleen. Olisin halunnut, että tilanteessa olisin osannut sanoa tai tehdä jotain, jolla olisin saanut aikaiseksi jonkinlaisen keskusteluyhteyden hänen kanssa. Ei sen vuoksi, että hän olisi yhtäkkiä alkanut pitämään poliiseista vaan siksi, että olisin toivonut hänen kuuntelevan edes hieman meitä. Hänellä oli jo aikaisempaa rikostaustaa ja tiedossa olevien merkkien perusteella hänen suuntansa elämässä ei ollut hyvä. Mietin, että olisinko voinut sanoa jotain tilanteessa, mikä olisi edes hieman saanut hänet pohtimaan tapahtuneita tai elämäntilannettaan ylipäättään. Toki ei voi ikinä tietää, mitä kaikkea tällaisen nuoren menneisyydessä on taustalla, ja mikä kaikki on muokannut hänet nykyisekseen.

3 ALAIKÄINEN EPÄILTY

Ennen syventymistä alaikäisten epäiltyjen kohtaamisiin ja puhutuksiin poliisina on ymmärrettävä konteksti aiheen ympärillä. Suomessa kaikki poliisitoiminta perustuu lakiin, joten on tiedettävä alaikäisiin liittyvä lainsäädäntö sekä poliisin tavoitteet ja tehtävät kohdatessa heitä. Lakia ymmärtämällä selviää, milloin alaikäinen on syyllistynyt rikolliseen tekoon ja milloin rikokseen sekä mitä toimenpiteitä poliisin on suoritettava virkavelvollisuuden puolesta näissä tilanteissa. Tähän liittyen käydään läpi myös alaikäisen epäillyn rangaistusvastuu ja mahdolliset seuraamukset. Lisäksi tässä luvussa on esitelty tilastoja, jotka auttavat ymmärtämään, että miksi opinnäytetyön aihe on relevantti alaikäisten syyllistyessä yhä useammin rikoksiin ja tätä kautta kohdatessa myös poliiseja yhä useammin.

Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa viranomaisten, poliisi mukaan lukien, toiminta perustuu aina lakiin. Perehdyin lainsäädäntöön, joka koskee sekä alaikäisiä epäiltyjä että poliisin toimintaa ja mielestäni keskeisimmät tähän liittyvät seikat löytyivät poliisilaista (872/2011), rikoslain (39/1889), esitutkintalaista (805/2011) ja pakkokeinolaista (806/2011). Pakkokeinojen sisältöä, käyttöä ja tarkoitusta ei käydä perusteellisemmin läpi, koska se ei ole osa tämän opinnäytetyön tutkimuskysymystä. Opinnäytetyössä esitellään edellä mainittujen lakien keskeiset pykälät ja niiden tarkoitus on selkeyttää lukijalle, että mikä alaikäisen epäillyn ja poliisin rooli on poliisitehtävillä ja esitutkinnassa, mitä poliisi tavoittelee ollessaan tekemisissä alaikäisten epäiltyjen kanssa ja mitä poliisin on huomioitava alaikäisiä epäiltyjä kohdatessa.

3.1 Lainsäädäntö ja syyntakeisuus

Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:ssä poliisin yhdeksi tehtäväksi on määritelty yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansan ja kansalaisten turvallisuudesta huolehtiminen sekä rikosten selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisilla on siis lähtökohtaisesti velvollisuus tutkia tietoonsa tulleita rikosepäilyjä poliisilain mukaan epäillyn iästä riippumatta alaikäisten mukaan lukien, mikä kuitenkin täsmentyy, kun tutustutaan esitutkintalain ja rikoslain tiettyihin pykäliin.

Rikoslain (39/1889) on määritelty yhdeksi rangaistusvastuun edellytykseksi, että vain 15-vuotta täyttänyt henkilö on rangaistusvastuussa syyllistyessään rikokseen. Rikoslain mukaan alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa eikä häntä voida tuomita tehdessään rikollisen teon. (RL 3:4)

Esitutkintalaissa (805/2011) yli 15-vuotta täyttäneestä henkilöstä, joka on epäiltynä rikollisesta teosta, puhutaan rikoksesta epäiltynä. Epäillyn ollessa alle 15-vuotias esitutkintalaissa puhutaan alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäiltynä (ETL 3:11). Esitutkintalain mukaan esitutkintaviranomainen voi kuitenkin toimittaa esitutkinnan, kun alle 15-vuotiaan epäillään syyllistyneen rikolliseen tekoon ja mikäli tällainen esitutkinta toimitetaan, siinä selvitetään alle 15-vuotiaan osallisuutta teossa (ETL 3:5).

Pakkokeinolain (806/2011) mukaan alaikäisiin on mahdollista kohdistaa pakkokeinoja rajoitetusti ja tässäkin laissa alle ja yli 15-vuotiaita koskee toisistaan poikkeavat säännökset. Pidättäminen on mahdollista alaikäisen rikoksesta epäillyn kohdalla, muttei alle 15-vuotiaan rikollisesta teosta epäillyn kohdalla ja sama pätee vangitsemiseen sekä matkustuskiellon määräämiseen (PKL 2:5, 2:11, 5:1). Alle 15-vuotiaaseen rikollisesta teosta epäiltyyn voidaan kohdistaa mm. takavarikoita, etsintöjä ja salaisia pakkokeinoja näiden pakkokeinojen edellytysten täytyessä ja alle 15-vuotias voidaan ottaa myös kiinni (PKL 11:1b).

Alaikäisten epäiltyjen kohdalla on siis keskeistä tiedostaa lainsäädäntöön perustuva 15-vuoden ikäkynnys, koska se vaikuttaa merkittävästi rikosprosessin kulkuun ja poliisin tehtäviin alaikäisiä kohdattaessa. Alle 15-vuotiaan syyllistyessä lainvastaiseen tekoon, hän on rikollisesta teosta epäilty ja yli 15-vuotiaan syyllistyessä on kyse rikoksesta epäillystä.

3.2 Rangaistusvastuu ja seuraamukset

Rikoslaissa (39/1889) on määritelty erilaiset täysi-ikäisten kohdalla sovellettavat rangaistuslajit, jotka ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja ehdoton vankeus (RL 6:1). Erityisenä rangaistuksena on käytössä alaikäisenä tehdystä rikoksesta nuorisorangaistus, jota on mahdollista soveltaa 15–17-vuotiaiden kohdalla (RL 6:1).

Lisäksi rikoslaissa määritellään nuorisorangaistuksen käytön edellytykset. Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta voidaan tuomita nuorisorangaistukseen, jos sakko ei ole riittävä rangaistus rikoksen vakavuuden perusteella. Nuorisorangaistukseen voidaan päätyä, mikäli ehdollisen vankeusrangaistuksen valvontaa ei voida pitää riittävänä rangaistuksena tai uusiin rikoksiin syyllistyminen on todennäköistä. Pykälä antaa mahdollisuuden tuomita nuorisorangaistus myös tilanteissa, joissa rikoksista osa on tehty alle 18-vuotiaana ja osa täysi-ikäisenä. (RL 6:10 a.)

Mikäli henkilö, joka on jo saanut tuomion nuorisorangaistukseen, syyllistyy uuteen rikokseen joko ennen nykyisen nuorisorangaistuksen täytäntöönpanon päättymistä tai sen jälkeen mutta ennen sen täytäntöönpanon päättymistä, hänet voidaan tuomita sekä uudesta että aiemmasta rikoksesta yhteiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tämä mahdollistaa sen, että henkilöä voidaan rangaista ankarimmin, jos hän syyllistyy uusiin rikoksiin jo aiemman nuorisorangaistuksen aikana. (RL 7:8.)

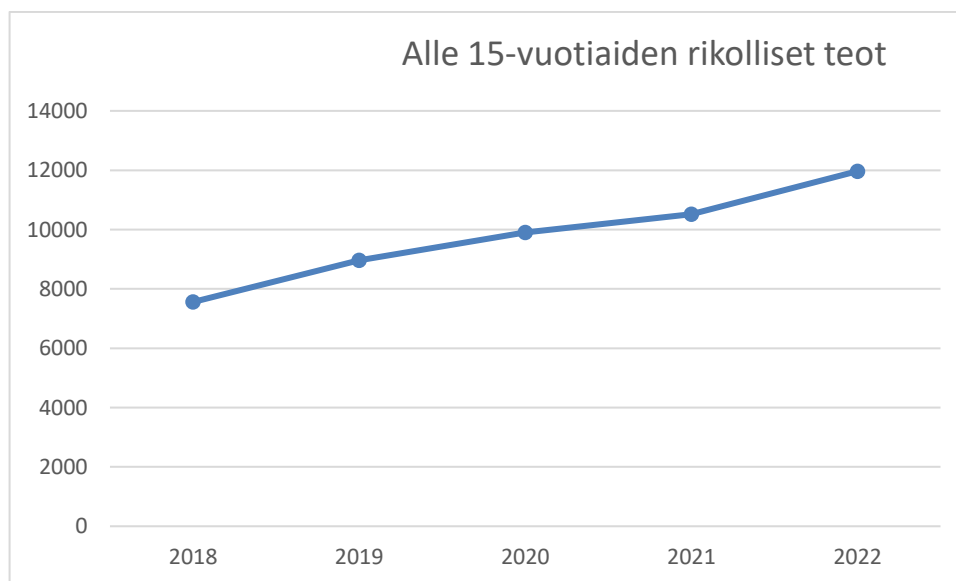
Nuorisorangaistusta voidaan soveltaa, kun sakko ei katsota riittäväksi eikä ehdoton vankeus ole sopeva seuraamus teosta. Nuorisorangaistuksen kesto voi vaihdella neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen, ja se koostuu valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään ja työhön perehtymisestä. Rangaistuksen täytäntöönpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos, ja nuorta valvoo Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita,

kun rikoksesta epäilty on ollut teon hetkellä 15–17-vuotias ja se katsotaan nuoren sosiaalisen sopeutumisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Seuraamukseen sisältyy erilaisia tehtäviä ja ohjelmia, joita suoritetaan yhteistyössä valvojan kanssa. Jos tuomittu nuori rikkoo rangaistuksen ehtoja tai määräyksiä, Rikosseuraamuslaitos voi antaa varoituksen tai viedä tapauksen syyttäjän ja tuomioistuimen käsiteltäväksi. (Rikosseuraamuslaitos, 2022.)

3.3 Tilastoja

Tarkoitus on ollut tehdä seuraavista tilastoista kokonaisvaltaisia ja yksinkertaisia, koska tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus perehtyä tiettyihin alaikäisten tekemien rikosten eri tyyppeihin, vaan yleisesti rikosmääriin. Perehtymällä siihen, kuinka paljon rikoksia alaikäiset tekevät, voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, kuinka paljon poliisin kohtaaminen alaikäisten epäiltyjen kanssa on lisääntynyt ja vahvistaa sen avulla lukijan käsitystä siitä, miksi alaikäisten kohtaamiset poliisina on entistä tärkeämpi aihe.

Seuraavassa kuviossa on kaikki alle 15-vuotiaiden tekemien rikollisten tekojen lukumäärät vuosilta 2018–2022, jossa on mukana kaikki rikoslakirikokset.

Kuvio 1. Alle 15-vuotiaiden tekemät rikolliset teot (Tilastokeskus 2018-2022, mukailen Kecskés)

Kuviosta ilmenee, että vuonna 2022 rikollisten tekojen määrä on lisääntynyt noin 50 %:lla 2018 luke-
miin verrattuna.

Seuraavassa kuviossa on kaikki alle 15-vuotiaiden tekemien rikollisten tekojen lukumäärät vuosilta 2018–2022, jossa on mukana kaikki rikoslakirikokset.

Kuvio 2. 15-17-vuotiaiden tekemät rikokset (Tilastokeskus 2018-2022, mukailten Kecskés)

Kuviosta ilmenee, että vuonna 2022 rikollisten tekojen määrä on lisääntynyt noin kolmanneksella 2018 lukemiin verrattuna.

Kaavioista ilmenee, että sekä alle että yli 15-vuotiaita alaikäisiä epäiltyjä on ollut vuonna 2022 melkein 10 000 enemmän kuin vuonna 2018, mikä tarkoittaa, että noin saman verran alaikäisten epäiltyjen kohtaamiset poliisin kanssa ovat lisääntyneet. (Tilastokeskus 2018-2022.)

3.4 Alle 15-vuotias poliisin asiakkaana

Alle 15-vuotiaat ovat olleet rangaistusvastuun ulkopuolella vuodesta 1894, mutta heidän rikoksiaan käsiteltiin poliisissa vuoteen 1943 asti, jolloin vastuu siirtyi sosiaalitoimelle ja samalla astui mukaan nykyinen käytäntö, että poliisi tutkii tämän ryhmän rikoksia vain tarvittaessa. Poliisi voi esimerkiksi tehdä toimia anastetun omaisuuden palauttamiseksi alle 15-vuotiaan hallusta ja selvittää seikkoja vahingonkorvauksiin liittyen, jotka ovat kuitenkin syyntakeisuuden puuttuessa yksityisoikeudellisia riita-asioita. Poliisin keinojen ollessa vähäiset alle 15-vuotiaiden kohdalla, sovittelua on pidetty toimivimpana ratkaisuna sekä moniviranomaisyhteistyön, esimerkiksi sosiaalitoimen ja terveydenhuollon, merkitys korostuu heidän kohdallaan ja poliisilla on tällä hetkellä toimiva yhteistyö muiden viranomaisten kanssa. (Forss 2020)

4 VUOROVAIKUTUS

Tässä luvussa tavoitteena on tarkastella ja analysoida ihmisten välisen vuorovaikutuksen merkitystä sekä selvittää, mitä elementtejä onnistunut vuorovaikutus sisältää. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää,

miten poliisina voidaan onnistua mahdollisimman hyvin vuorovaikutustilanteissa alaikäisten epäiltyjen kanssa, on keskeistä perehtyä vuorovaikutuksen yleisiin piirteisiin, jotta löydöksiä pohjalta olisi mahdollista tehdä johtopäätöksiä ja pyrkiä soveltamaan niitä poliisin työhön.

4.1 Onnistunut vuorovaikutus yleisesti

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta on tärkeää ymmärtää yleiset seikat hyvässä vuorovaikutuksessa, jotta saataisiin vastauksia siihen, miten poliisi voi onnistuneesti kohdata ja puhuttaa alaikäisiä epäiltyjä.

Hyvä vuorovaikutustilanne lähtee liikkeelle kiinnostuksesta toista ihmistä ja hänen ajatuksiaan kohtaan, mikä voidaan toteuttaa läsnä olevalla kuuntelemisella. Kuuntelija voi toteuttaa tämän olemalla avoin toisen ihmisen ajatuksille ja erilaisille näkökulmille sekä kuunnella toista osapuolta keskeyttämättä. Omissa puheenvuoroissa viestin selkeys ja johdonmukaisuus on keskeistä, jotta välttyttäisiin sanoman tulkinnanvaraisuudelta ja väärinymmärryksiltä osapuolten välillä. Vuorovaikutustilanteessa on syytä kiinnittää huomiota toisen osapuolen persoonallisuuteen ja ylipäättään tilanteeseen, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Mukautumalla toisen osapuolen vuorovaikutustyyliin omassa viestinnässä voidaan edistää sanoman ymmärrettävyyttä. Mukautumista voi edistää jonkinlaisella yhteisen pohjan löytämisellä jo vuorovaikutustilanteen varhaisessa vaiheessa ja tämän vuoksi voi olla tarkoituksenmukaista tutustua toiseen osapuoleen ja korostaa samankaltaisuuksia ennen varsinaiseen aiheeseen siirtymistä. Yhteisestä pohjasta huolimatta on hyvä varautua mahdollisiin konflikteihin vuorovaikutuksen aikana. (Segler-Heikkilä 2023.)

Onnistuneen vuorovaikutuksen yksi edellytys on myönteisen ja turvallisen ilmapiirin luominen, mikä voidaan toteuttaa parhaiten olemalla tilanteessa asiallinen ja kohtelias toista osapuolta kohtaan mahdollisista erimielisyyksistä huolimatta. Toinen hyvä keino positiivisen vuorovaikutustilanteen luomiseksi on esittää kysymyksiä ja pyytämään toista tarkentamaan vuorovaikutuksen aiheen kannalta tärkeitä asioita, mikä osoittaa kuuntelijan kiinnostusta toista osapuolta kohtaan. (Segler-Heikkilä 2023.)

4.2 Kiinnostuksen osoittaminen vuorovaikutuksessa

Vuorovaikutuksessa kiinnostusta voidaan osoittaa kääntämällä kehon rintamasuunta toista henkilöä kohti ja ylläpitää katsekontaktia. Lievästi toisen henkilön suuntaan nojaaminen antaa vaikutelman, että haluaa kuulla toista paremmin ja tämä kehon kieli viestii kiinnostuksesta puhujaa kohtaan, mutta on kuitenkin huomioitava toisen henkilön henkilökohtainen tila eikä läheisyys saa tuntua epämuksulta. Toisen henkilön ilmeitä voi mukaila, esimerkiksi hymyä tai kulmakarvojen kohotusta, koska tämä edistää toisen sanomaan eläytymistä ja lähentää osapuolia. Toista kuunnellessa voi nyökkäillä,

mikä viestii siitä, että kuuntelija keskittyy toisen asiaan ja kehottaa sanattomasti toista jatkamaan puhumista, mitä voi entisestään tehostaa esimerkiksi hymähdyksillä tai lyhkäisillä välikommenteilla. On tärkeää kuunnella toisen osapuolen sanottava loppuun ennen kuin aloittaa oman puheenvuoron, koska toisen keskeyttäminen viestii siitä, ettei kuuntelija ole kiinnostunut toisen asiasta. Toisen lopettaessa puhumisen kuuntelija voi tiivistää sanotut asiat lyhyesti omilla sanoilla, mikä viestii siitä, että kuuntelija todella haluaa ymmärtää puhujaa ja myös tarkentavien kysymysten esittäminen edesauttaa tätä. (Taylor 2024.)

4.3 Sanaton viestintä osana vuorovaikutusta

Sanaton viestintä on tiedon vaihtamista kahden henkilön välillä ilman sanojen tai puhutun kielen käyttämistä ja se voi tapahtua useilla eri tavoilla, esimerkiksi ilmeiden, eleiden, kehon asennon ja ryhdin kautta (Akre 2022).

Kehonkieli vaikuttaa voimakkaasti sekä henkilökohtaisiin että ammatillisiin suhteisiin. Kehonkieltä käytetään usein vaistomaisesti, ja se voi auttaa luomaan yhteyttä toiseen henkilöön ja herättää luottamusta tai päinvastoin. Vaikka on puhumatta, kehonkieli viestii edelleen tunteista ja aikomuksista. Kehittämällä kehonkielen käyttöä välittää omia tunteita ja tarkoituksia tehokkaammin, mikä edistää vahvempien ihmissuhteiden luomista. Esimerkiksi kuuntelutapa, katse, liikkeet ja reaktiot kertovat toiselle osapuolelle välitetystä huomiosta, totuudellisuudesta ja kuuntelutaidosta. Kun sanaton viestintä on yhtenevää puhuttujen sanojen kanssa, se lisää luottamusta, selkeyttä ja yhteyttä osapuolien välillä. (Segal 2024.)

Sanattoman viestinnän hyödyntäminen vaatii keskittymistä käsillä olevaan vuorovaikutukseen, joten esimerkiksi karkailevat ajatukset ja puhelimen vilkuilu voivat haitata vuorovaikutusta. On hyödyllistä oppia hallitsemaan stressiä, sillä se vaikeuttaa viestintää. Stressaantuneena on helpompaa tulkita toisia väärin ja lähettää itse epäselviä viestejä. Sanattoman viestinnän tehokkuutta tavoitellessa on oltava tietoinen omista tunteista ja niiden vaikutuksesta. Lisäksi on kyettävä tunnistamaan muiden tunteet ja todelliset tuntemukset heidän vihjeidensä takana. Tunneäly antaa kyvyn lukea muiden tunteita ja sanomaa tarkasti, luoda luottamusta suhteissa ja vastata tavalla, joka osoittaa ymmärrystä ja välittämistä. Tunneällyn kehittäminen auttaa saamaan paremman otteen omasta ajattelusta ja toiminnasta. (Segal 2024.)

4.4 Alaikäisen kanssa huomioitavat seikat vuorovaikutustilanteessa

Alaikäisessä, erityisesti murrosiän aikana, tapahtuu suuria muutoksia kehossa, mielessä ja tunnetiloissa, mikä voi heijastua poikkeuksellisena käytöksenä ympäristölle. Tämän taustalla on usein psyykinen ristiriita, minkä taustalla on hiljattaiseen aikuiseksi varttumiseen liittyvä mielen muutostila, jossa nuori haluaa samanaikaisesti pysyä lapsena ja muovautua itsenäiseksi yksilöksi. Tämä ristiriita

synnyttää psyykkisen konfliktin kautta ahdistusta ja muita negatiivisia tunteita, mitkä luonnollisena vastareaktionä luovat puolustusmekanismeja, jotka voivat ilmetä poikkeuksellisena käytöksenä tai omien tunteiden heijastamisena ympäristöön. Terve psyyke tunnistaa aitouden ja auttamisen halun alitajuisesti ja siksi aikuisen on tärkeää lähestyä nuorta näillä asenteilla. Aikuisen, ollessa vuorovaikutustilanteessa nuoren kanssa, on tunnistettava omat ennakkoluulot ja negatiiviset asenteet tätä kohtaan, koska ne voivat vaikeuttaa tehokasta kommunikointia. (Campbell 2007, 224-227.)

4.5 Onnistunut vuorovaikutus alaikäisen kanssa

Alaikäisen nuoren kanssa onnistuneen vuorovaikutuksen saavuttamiseksi on tärkeää osoittaa kiinnostusta heitä kohtaan ja ymmärtämällä heidän tunteitaan. Aktiivinen kuuntelu on avainasemassa kiinnostuksen osoittamisessa ja siihen liittyy vahvasti arvostava suhtautuminen ja empatia. Kuunteleminen auttaa nuorta tuntemaan itsensä kuulluksi ja ymmärretyksi, mikä voi rauhoittaa nuorta. Alaikäisen ajatuksia ja näkemyksiä tulisi kunnioittaa, vaikka itse olisi eri mieltä niistä. Myös kehon kielellä ja eleillä voi ilmaista omaa kiinnostusta ja läsnäoloa vuorovaikutuksessa. Katsekontakti, huolestunut ilme tai pelkkä hymy voivat viestiä kiinnostuksesta ja läsnäolosta nuorelle. Avoimet ja selventävät kysymykset voivat auttaa ymmärtämään nuoren tuntemuksia syvemmin. Myönteinen palaute voi vahvistaa nuoren itseluottamusta ja edistää tätä kautta vuorovaikutuksen onnistumista. (11 tips for communicating with your teen, luettu 26.2.2024.)

4.6 Poliisin vuorovaikutuksesta yleisesti

Poliisityössä viestinnällä on suuri merkitys, sillä se on välttämätöntä hyvälle yhteistyölle poliisin ja eri tahojen välillä, kuten yhteisön jäsenten, muiden viranomaisten sekä oikeuslaitoksen kanssa. Hyvät viestintätaidot auttavat rikosten tutkinnassa, tilanteiden rauhoittamisessa ja luottamuksen rakentamisessa yhteisöjen kanssa. Erityisen tärkeää on osata viestiä monipuolisesti erilaisista taustoista tulevien ihmisten kanssa vaihtelevissa ja usein ennalta-arvaamattomissa tilanteissa, sillä hyvä viestintä luo luottamusta ja edistää molemminpuolista kunnioitusta ja empatiaa. (Fritsvold, luettu 1.3.2024.)

Poliisin hyvä vuorovaikutus edellyttää sekä puhumista että kuuntelemista. Poliisin on tärkeää varata aikaa ja kuunnella toista empaattisesti ja ymmärtävästi, sillä poliisi voi saada arvokkaita tietoja vuorovaikutuksen aikana. Avointen kysymysten esittäminen on tärkeää. "Kyllä" tai "ei" -kysymysten lisäksi kannattaa käyttää kysymyksiä, jotka alkavat esimerkiksi sanoilla "mitä" tai "miten", jotta saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa tai laajempia vastauksia. Oman kehonkielen ja sanattoman viestinnän huomiointi on tärkeää. Kehon asento, äänensävy, ilmeet, katsekontakti, eleet ja fyysinen etäisyys toiseen osapuoleen voivat kertoa paljon. Poliisin ei koskaan kannata ottaa henkilökohtaisesti loukkauksia tai verbaalisia hyökkäyksiä, ja poliisien on pysyttävä rauhallisina ja tyyneinä stressaavissakin tilanteissa. Myötätuntoisuus ja empatia ovat avainasemassa poliisin vuorovaikutustilanteissa, koska ne

edistävät positiivisia tuntemuksia ja luottamusta poliisia kohtaan. Poliisien on ymmärrettävä toisten tunteita ja kohdeltava kaikkia kunnioittavasti. (Fritsvold, luettu 1.3.2024.)

4.7 Positiivisen vuorovaikutuksen luominen nuoren kanssa poliisina

Nuorten kanssa poliisi voi luoda positiivisia vuorovaikutustilanteita osallistumalla nuorten aktiviteetteihin, esimerkiksi jalkapallon pelaamiseen, koska tämä edesauttaa hyvän suhteen luomista. Poliisin on tärkeää olla läsnä nuorten arjessa muutoinkin kuin ikävissä tilanteissa sekä on tärkeää antaa nuorille tilaisuuksia lähestyä poliisia, joten esimerkiksi oman puhelimen käyttöä tulisi välttää. Poliisin tulisi osoittaa kiinnostusta ja tarjota nuorille tukea ja empatia vaikeissa tilanteissa mm. kuuntelemalla aktiivisesti ja huomioimalla nuorten tarpeita. Vuorovaikutustilanteessa nuoren kanssa kärsivällisyys on avainasemassa, sillä nuorille tulisi antaa aikaa kysymyksien esittämiseen ja lisäksi osoittaa halukkuutta kuulla heidän mielipiteensä tuomitsematta ja avoimesti. Poliisin tulisi olla vilpitön ja tulisi osoittaa välittämistä nuoria kohtaan, välillä pelkkä hymykin riittää. (IACP, luettu 27.2.2024, 1.)

4.8 Keskustelun aloittaminen nuoren kanssa poliisina

Poliisin tulisi lähestyä nuoria rauhallisesti ja avoimesti, sillä nuoret ovat herkkiä aikuisten tuomitsevalle asenteelle, joka ilmenee sanallisena ja sanattomana viestintänä. Vaikka nuoret eivät aina halua keskustella poliisin kanssa, tehty aloite voi silti tehdä heihin hyvän vaikutuksen. Lähtökohtaisesti keskusteluja tulisi pitää kevytmielisinä ja ystävällisinä ja nuoriin on hyvä tutustua myös henkilönä eikä pelkästään poliisina. (IACP, luettu 27.2.2024, 1.)

International Association of Chiefs of Police:n ohjeessa on lista esimerkkikysymyksistä ja kommentteista, joita suositellaan poliiseille keskustelun aloitukseen nuorten kanssa. Kysymykset ovat alun perin englannin kielellä ja olen itse kääntänyt ne suoraan alkuperäisestä muodosta.

1. Mikä sinun nimesi on?
2. Missä koulussa käyt?
3. Mikä on lempiaiheesi koulussa?
4. Mitä tykkäät tehdä vapaa-ajallasi?
5. Kerro minulle tästä pelistä, jota pelaat. Haluaisin oppia.
6. Onko sinulla lemmikkejä?
7. Mikä on lempiherkkusi tai karkkisi?
8. Kuka on suosikki julkkiksesi tai urheilutähtesi?
9. Tuo on hieno pyörä!
10. Mitä haluaisit tehdä isona?
11. Millä luokka-asteella olet?
12. Mitkä ovat suunnitelmasi valmistumisen jälkeen?

13. Mitä urheilulajeja harrastat?
14. Voinko liittyä peliin?
15. Soitatko mitään soittimia?
16. Oletko mukana koulun iltapäivätoiminnassa?
17. Miten voisin osallistua paremmin yhteisösi?

(IACP, luettu 27.2.2024, 2.)

4.9 Ikävien asioiden kertominen alaikäisille

Kerrottaessa ikäviä asioita lapsille ja nuorille, etukäteen valmistautuminen keskusteluun on monien ammattilaisten mielestä keskeistä. Näissä tilanteissa on huomioitava alaikäisen kehitys, mutta yleisesti leisesti rehellinen kerronta on kuitenkin keskeistä, eikä asioita tulisi yrittää pehmittää ja alentavaa puhetyyliä tulisi välttää. Pienemmille lapsille on hyvä avata tarkemmin aihetta ja selittää heille tarvittaessa termejä ja sanoja. Murrosikäisille ja teineille suora ja rehellinen kerronta on tärkeää ja asian pehmittämisen välttäminen on korostunut, ettei asian kertoja vaikuttaisi heidän silmin epärehelliseltä, koska tämä voi lisätä negatiivisia tunteita. Kertojan tulisi olla valmistautunut vastaamaan asian kertomisen jälkeen mahdollisiin kysymyksiin. (Rocker, luettu 11.3.2024.)

5 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen löydöksiä. Opinnäytetyön produkti on laadittu tässä luvussa tiivistettyjen seikkojen pohjalta.

5.1 Hyvä vuorovaikutus

Hyvä vuorovaikutus perustuu kiinnostukseen toista ihmistä ja hänen ajatuksia kohtaan, jota voidaan viestiä toiselle läsnä olevalla kuuntelemisella. Oman viestinnän selkeys ja toisen osapuolen huomioiminen ovat avainasemassa. Mukautuminen toisen vuorovaikutustyyliin edesauttaa hyvää vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksessa positiivinen ilmapiiri syntyy asiallisella ja kohteliaalla käytöksellä sekä kysymysten esittämisellä ja toisen huomioimisella.

Vuorovaikutuksessa voi hyödyntää sanatonta viestintää kiinnostuksen ja aktiivisen kuuntelun osoittamiseen. Kehon kääntäminen toista osapuolta kohti, katsekontaktin ylläpitäminen ja hieman toista kohti nojaaminen ovat hyödyllisiä sanattoman viestinnän työkaluja. Toisen osapuolen ilmeitä voi muokata ja nyökkäily sekä lyhyet välikommentit kannustavat puhujaa jatkamaan puheenvuoroa. Kehittämällä kehon kielen tulkintaa ja hallitsemalla omaa kehon kieltä voidaan parantaa vuorovaikutusta ja luoda vahvempia ihmissuhteita. Tunneäly auttaa ymmärtämään ja vastaamaan toisten tunteisiin.

5.2 Hyvä vuorovaikutus alaikäisen kanssa

Lapsen varttuessa tapahtuu suuria muutoksia kehossa, mielessä ja tunnetiloissa. Suuret muutokset voivat aiheuttaa ahdistusta ja muita negatiivisia tunteita, jotka voivat ilmetä poikkeuksellisena käytöksenä. Aikuisen on tärkeää lähestyä nuorta aidosti ja osoittaen halua auttaa ja lisäksi on tärkeää tunnistaa omat ennakkoluulot ja negatiiviset asenteet.

Alaikäisen kanssa onnistunut vuorovaikutus vaatii kiinnostuksen ja empatian osoittamista sekä aktiivista kuuntelua. Nuoren ajatuksia ja tunteita on syytä kunnioittaa. Sanattomalla viestinnällä voi vahvistaa läsnäoloa ja tukea kiinnostuksen ja empatian osoittamista. Avoimet kysymykset ja myönteinen palaute tukevat vuorovaikutuksen onnistumista.

Kun kerrotaan ikäviä asioita lapsille ja nuorille, valmistautuminen etukäteen on tärkeää. Rehellisyys on keskeistä, eikä asioita tulisi pehmentää tai käyttää alentavaa puhetyyliä. Pienemmille lapsille on hyvä avata aihe tarkemmin ja selittää tarvittaessa termejä, kun taas murrosikäisille ja teineille suora ja rehellinen kerronta on tärkeää. Kertojan tulisi olla valmistautunut vastaamaan kysymyksiin asian kerromisen jälkeen.

5.3 Hyvä poliisin vuorovaikutus

Poliisityössä hyvä viestintä on avainasemassa. Poliisin hyvä viestintä auttaa tilanteiden hallinnassa ja edistää kunnioitusta ja empatiaa asiakkaiden kanssa. Poliisin hyvä vuorovaikutus edellyttää sekä puhumista että kuuntelemista. On tärkeää varata aikaa vuorovaikutustilanteelle ja kuunnella toista empaattisesti. Avoimien kysymysten esittäminen on hyvä vuorovaikutuksen työkalu. Lisäksi kehon kielen ja sanattoman viestinnän merkitys on huomioitava, ja poliisin tulee pysyä rauhallisena stressaavissa tilanteissa ja osoittaa myötätuntoa ja empatiaa.

Poliisin tulisi lähestyä nuoria rauhallisesti ja avoimesti, välttämättä tuomitsevaa asennetta. On tärkeää olla läsnä nuorten arjessa ja tarjota heille tukea vaikeissa tilanteissa, osoittaen kiinnostusta ja empatiaa. Kärsivällisyys, avoin mieli ja vilpitön välittäminen ovat avainasemassa vuorovaikutuksessa nuorten kanssa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on selvittää, että miten poliisina on tarkoituksenmukaista hoitaa vuorovaikutustilanteita, joissa kohdataan alaikäisiä rikoksesta epäiltyjä. Alkuperäinen tutkimuskysymys: Onko olemassa vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä, joita poliisi voi hyödyntää kohdatessa ja puhuttaessa alaikäisiä epäiltyjä?

6.1 Vuorovaikutus alaikäisten epäiltyjen kanssa poliisina

Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että vuorovaikutustilanne alaikäisten kanssa ei eroa merkittävästi aikuisten välisestä vuorovaikutuksesta. Rauhallisuus, avoimuus, empatia, toisen kunnioitus, kiinnostuksen osoitus, kärsivällisyys, rehellisyys ja kiireen poisto tilanteesta ovat tärkeitä elementtejä vuorovaikutustilanteissa alaikäisten kanssa, mutta samat elementit koskevat yhtä lailla vuorovaikutustilanteita aikuisten kanssa. Alaikäisten kohdalla on kuitenkin huomioitava heidän kehityksen taso ja varauduttava selittämään asioita heille perusteellisemmin ja vastaamaan heidän kysymyksiin. Alaikäiset ovat myös erityisen herkkiä ylimielisyydelle ja tuomitseville asenteille, joten poliisin tulisi kiinnittää näihin huomiota hyvän vuorovaikutuksen edistämiseksi, vaikka kyseessä on rikoksesta epäilty tai rikollisesta teosta epäilty.

Alla on listattuna vastaukset tämän tutkimuksen tutkimuskysymykseen:

1. Rauhallisuus
2. Kiinnostuksen osoittaminen
3. Aktiivinen kuuntelu
4. Avoimuus ja empatia
5. Selkeä viestintä
6. Kärsivällisyys ja kiireen poisto
7. Ylimielisyyden ja tuomitsevan asenteen välttäminen

6.2 Yhteenveto

Kokonaisuudessaan vuorovaikutuksessa yleisesti, poliisin vuorovaikutuksessa ja vuorovaikutuksessa alaikäisten kanssa kulmakivinä toimivat samankaltaiset seikat. Tämän perusteella tutkimustulokset pätevät myös poliisin vuorovaikutuksessa alaikäisten epäiltyjen kanssa. Vaikka henkilö on rikoksesta epäillyn asemassa juridisesti, tutkimuksen lähdeaineistossa ei löytynyt seikkoja, joiden perusteella hyvä vuorovaikutus rikoksesta epäiltyjen kanssa poikkeisi muusta vuorovaikutuksesta. Tutkimuksen löydöksiä perusteella voidaan siis todeta, että poliisin tulisi soveltaa alaikäisten kohdalla samankaltaisia vuorovaikutuksen keinoja ja työkaluja kuin muidenkin asianosaisten tai ihmisten kanssa.

7 OHJE JA SAATU PALAUTE

Tässä luvussa esitellään tämän opinnäytetyön tutkimustuloksien perusteella laadittua poliiseille suunnattua ohjetta, jonka on tarkoitus auttaa poliiseja hahmottamaan ja soveltamaan hyvän vuorovaikutuksen elementtejä poliisin työssä alaikäisten kanssa.

7.1 Ohje

Ohjeeseen on tiivistetty tämän opinnäytetyön löydökset ja sovellettu niitä poliisin käytännön työhön ohjeen muodossa. Ohje perustuu opinnäytetyön Tutkimustulokset-luvussa ja Johtopäätökset-luvussa läpikäytyihin löydöksiin ja tutkimustuloksiin. Ohje on tämän opinnäytetyön liitteenä poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeen mukaisesti (Haikansalo & Korander 2024, 19).

Ohje on diaesitys, joka on tehty Power Point-ohjelmalla. Ohjeessa on seitsemän sivua, joista kaksi ovat otsikko ja loppudia sekä viisi sivua asiatekstiä. Tarkoitus oli tiivistää tutkimuksen keskeiset johtopäätökset lyhyeksi ja yksinkertaiseksi, jotta lukija voi perehtyä sen sisältöön muutamassa minuutissa. Ohjeen lähteenä on tämä opinnäytetyö, joten lukijan on mahdollista tarvittaessa perehtyä aiheeseen tarkemmin lukemalla tämä opinnäytetyö.

Ensimmäinen asiatekstiä sisältävällä sivulla on tietoa ohjeesta, sen näkökulmasta ja käyttötarkoituksesta, jotta lukijalla olisi selkeä kuva siitä, mitä ohjeella tavoitellaan. Toisella sivulla esitellään keskeisiä huomioitavia seikkoja vuorovaikutuksesta alaikäisen kanssa, joita poliisin olisi hyvä tiedostaa, koska se auttaa ymmärtämään seuraavilla sivuilla esiteltyjä vuorovaikutuksen työkaluja. Kolmannella sivulla käydään läpi hyvän yhteyden luomista vuorovaikutuksen osapuolien välillä, sillä hyvä vuorovaikutustilanne alkaa siitä. Neljännellä sivulla on listattuna keskeiset vuorovaikutuksen työkalut, joilla voidaan edistää poliisina hyvää vuorovaikutusta alaikäisen kanssa. Viidennellä sivulla käydään läpi sanatonta viestintää, jolla on keskeinen rooli vuorovaikutuksessa.

7.2 Ulkopuolisen henkilön palaute

Ennen kohderyhmälle esittämistä, esittelin diaesityksen sisällön tutulleni, joka on sairaanhoitaja ja tahtoi pysyä anonyyminä. Tarkoitukseni oli esitellä työ nimenomaan poliisiorganisaation ulkopuolella olevalle henkilölle, jotta saisin siitä palautetta muutoinkin kuin poliisin silmin. Pyysin häntä perehtymään ohjeeseen ja laatimaan siitä kirjallisen palautteen. Palautteessa pyysin häntä pohtimaan ohjetta seuraavien kysymysten kautta:

1. Oliko ohjeessa jotain uutta tietoa?
2. Koetko ohjeen hyödylliseksi?
3. Jäikö ohjeesta puuttumaan jotain?

Lisäksi hänellä oli mahdollisuus antaa avointa palautetta siitä. Saatu palaute tutkijan referoimana:

”Ohje on napakka ja selkeä. Ohjeessa on aika paljon itsestään selvää asiaa, mikä toimii mielestäni kaikkien kanssa vuorovaikutuksessa. Mielestäni erityisen hyvää oli se, että ohjeessa neuvotaan ottamaan alaikäisen ikätaso huomioon ja tiedostaa iästä ja kehitystasosta johtuva tietämättömyys. Jäin

miettimään, että olisiko saatavilla lisää sellaista tietoa, joka koskisi nimenomaan vain alaikäisiä eikä olisi niin merkittävässä roolissa yleisessä vuorovaikutuksessa.”

7.3 Kohderyhmän palaute

Kohderyhmäksi valitsin oman poliiseista koostuvan työryhmän, koska ohje on tarkoitettu poliiseille, joten palautteen siitä halusin poliiseilta. Lähetin ohjeen sähköpostilla yhteensä seitsemälle poliisille, joista neljä antoi palautetta. Palautteessa pyysin pohtimaan ohjetta seuraavien kysymysten kautta:

1. Oliko ohjeessa jotain uutta tietoa?
2. Koetko ohjeen hyödylliseksi?
3. Jäikö ohjeesta puuttumaan jotain?
4. Muuta palautetta?

Palautteet käyn läpi kysymys kerrallaan.

1. Oliko ohjeessa jotain uutta tietoa?

Neljästä vastaajasta yksikään ei kokenut, että ohjeessa olisi mitään merkittävää uutta tietoa.

2. Koetko ohjeen hyödylliseksi?

Kaikki vastaajat pitivät ohjetta hyödyllisenä ja selkeänä.

3. Jäikö ohjeesta puuttumaan jotain?

Neljästä vastaajasta kolme oli sitä mieltä, ettei ohjeesta puuttunut mitään keskeistä. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että ohjeessa olisi voinut tuoda esille eri ikäisten alaikäisten eroja vuorovaikutuksessa. Hän käytti esimerkkinä ala-aste ikäistä ja 17-vuotiasta, joihin ei voi soveltaa täysin samantyylistä vuorovaikutusta.

4. Muuta palautetta?

Yksi vastaaja sanoi, että ohjeessa oli hyvä nosto, että tulee keskittyä puhutteluun ja pyrkiä unohtamaan muu. Huumori on hänen mukaan tärkeää vuorovaikutuksessa, mutta sitä ei voi kaikkien kanssa käyttää ja täytyy olla pelisilmää sen käytössä.

Toinen vastaaja sanoi, että ohjetta ei kannata pilkkoa liian pieniin palasiin tai tehdä siitä liian monimutkaista. Ohjeen tarkoitus on olla riittävän yksinkertainen, jotta sen lukija pystyy keskittymään siihen loppuun asti ja ymmärtämään sen. Jokaisella on oma persoonallisuutensa, ja tämä työ tehdään persoonana. Muilla tavoilla se ei toimi. Liian yksityiskohtainen ohje voi johtaa siihen, että joku yrittää

muokata omaa persoonallisuuttaan ohjeen mukaiseksi, mikä taas saattaa tehdä työstä toimimattoman. Siksi tulisi pysyä perusasioissa.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Lähtökohtainen suunnitelma opinnäytetyön alkuvaiheessa oli tutkia rikollisesta teosta epäiltyjen eli alle 15-vuotiaiden kohtaamistilanteita ja puhutuksia, mutta tutkimuksen aikana laajensin aihetta koskemaan alle 18-vuotiaita, koska tutkiessani aihetta ei tullut ilmi mitään selkeää rajaa tai eroavaisuuksia alle 15-vuotiaiden ja 15-vuotta täyttäneiden kanssa käytävästä vuorovaikutuksesta. Tutkimuksen alkuvaiheessa otin jo joustavan asenteen tutkimuksen toteutuksen suhteen ja olin avoin muuttamaan tutkimusta kesken tutkimusprosessin ja sallin löytyneiden lähteiden ohjata tutkimusta.

8.1 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön toteutusmuoto on kirjallisuuskatsaus, jonka sivutuotoksena on syntynyt produkti eli toiminnallinen osuus. Opinnäytetyön painopiste on kuitenkin kirjallisuuskatsauksessa. Kirjallisuuskatsaus tieteellisenä metodina on hyvä työkalu teorian kehittämisessä ja arvioinnissa sekä kokonaiskuvan hahmottamisessa valitusta aihealueesta (Salminen 2011, 3-4). Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa tavoitteeni oli selvittää ja koota nimenomaan tutkimuskysymyksen ympärillä olevaa teoriaa ja tuottaa niistä käyttökelpoisia johtopäätöksiä ja siksi päädyin käyttämään toteutukseen kirjallisuuskatsausta.

Kirjallisuuskatsauksella on eri tyyppisiä, joista valitsin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus kerää yhteen olemassa olevaa tietoa laajalla skaalalla tutkittavasta aiheesta eikä tietolähteiden käyttöä rajaa ennalta määritellyt säännöt (Salminen 2011, 6). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus oli tähän tutkimukseen sopiva vaihtoehto, koska opinnäytetyön tutkimuskysymykseen sisältyy useita osa-alueita, jotka ovat mm. vuorovaikutus, sanaton viestintä, alaikäiset ja poliisin vuorovaikutus. Tutkimuskysymykseen vastaaminen edellytti em. seikkoihin perehtymistä, joten tietoa oli kerättävä useista eri lähteistä, minkä kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa hyvin.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskiössä on produkti, esimerkiksi ohje tai materiaali, ja niihin liittyvä raportti, jossa kuvataan työn vaiheet ja lopputulos, jotta lukija saa selkeän käsityksen koko työn kulusta (Haikansalo & Korander 2024, 7-8). Lähtökohtaisesti tutkimuksen toteutustapa olisi ollut tehdä se kokonaisuudessaan kirjallisuuskatsauksena. Pohdin alussa, että olisi ollut mielenkiintoista haastatella viestinnän asiantuntija tai sosiaalitoimesta nuoriin erikoistunut ammattilainen, mutta tutkimusluvan saamisen haastavuuden vuoksi luovuin tästä suunnitelmasta. Aiheen ollessa melko käytännönläheinen, tutkimuksen loppuvaiheessa sain idean, että tutkimuksen aiheesta ja löydetyistä johtopäätöksistä voisin laatia ohjeen, jota poliisit voivat hyödyntää tarvittaessa ammattiosaamisen kehittämiseen nuorten vuorovaikutuksiin liittyen.

8.2 Lähteiden etsiminen

Lähteitä etsin kirjastosta ja internetistä. Kirjastosta löysin joitain osittain aiheeseen liittyviä teoksia, mutta ne eivät olleet mielestäni tarpeeksi täsmällisiä tai opinnäytetyön aiheeseen sopivia ja suurin osa niistä oli melko vanhoja. Nykypäivänä kaikki keskeinen tieteellinen kirjallisuus löytyy internetistä, joten internetin tarjoamia mahdollisuuksia tulisi hyödyntää (Hakala 2022, 67). Ryhdyin selaamaan internettiä lähteiden löytämiseksi. Etsin lähteitä ensisijaisesti Google-hakukoneen ja Google Scholar-hakukoneen kautta. Tietoa hain enimmäkseen englannin kielellä, koska valtaosa tutkimuksista ja artikkeleista internetissä löytyy englanniksi, enkä halunnut rajoittaa tutkimusta ainoastaan kotimaiseen materiaaliin. Hakusanoina käytin vuorovaikutukseen, nuorisoon ja poliisiin liittyviä sanoja englannin kielellä ja näistä runsaasti erilaisia variaatioita sekä sanayhdistelmiä.

Tutkimuksen lähteitä pyrin käyttämään monipuolisesti ja samoista konkreettisesti aiheista löydettyäni useita samankaltaisia lähteitä perehdyin lähteen kirjoittajan taustaan, ja valitsin sen perusteella mielestäni luotettavimman vaihtoehdon käyttööni. Tällä menetelmällä tarkoitukseni oli edistää opinnäytetyön luotettavuutta.

8.3 Käytetyt lähteet

Verkkolähteiden käytössä on keskeistä varmistua lähteen luotettavuudesta (Haikansalo & Korander 2024, 34). Opinnäytetyön luotettavuuden varmistamiseksi käyn läpi tutkimuksessa käytettyjä keskeisiä lähteitä ja perustelen, miksi valitsin juuri kyseiset lähteet.

Perehdyin useisiin asiantuntijoiden kirjoittamiin artikkeleihin tutkiessani hyvän vuorovaikutuksen piirteitä ja päädyin hyödyntämään yhtenä lähteenä Lena Segler-Heikkilän kirjoitusta vuorovaikutuksen keskeisistä elementeistä. Pidän lähdeä luotettavana lähteenä, sillä Segler-Heikkilä on tulkauksen, kielten ja viestinnän yliopettaja (Segler-Heikkilä 2023). Valitsin Segler-Heikkilän kirjoituksen tutkimukseeni, koska hän käy läpi hyvän vuorovaikutuksen elementtejä selkeästi ja tämän tutkimuksen kannalta riittävässä laajuudessa sekä Segler-Heikkilän kirjoitus on kirjoitettu vuonna 2023.

Erilaisten lähteiden kirjosta valitsin kiinnostuksen osoittamisesta amerikkalaisen Maureen Taylorin kirjoituksen, koska Taylor on vuorovaikutuksen ja viestinnän asiantuntija ja hänellä on kolmen vuosikymmenen kokemus aiheesta (Taylor 2024). Taylorin kirjoitus oli lisäksi mielestäni selkeä ja keskittyi olennaisuuksiin ja kirjoitus on päivitetty vuonna 2024, joten pidän kirjoitusta luotettavana lähteenä.

Marian Campbell on psykologi, joka on mm. erikoistunut lasten ja nuorten mielen kehitykseen (Campbell 2007). Löysin erään Campbellin kirjoituksen, joka keskittyy selittämään, miten terveydenhoidon ammattilaisten tulisi kohdata lapsia ja nuoria ja kommunikoida heidän kanssaan onnistuneesti. Camp-

bell avaa lukijalle, mitä lapsien ja nuorten kohdalla tulisi huomioida vuorovaikutuksessa ja avaa nuorten mielen maailmaa sekä huomioitavia seikkoja. Vaikka kirjoitus on tarkoitettu terveydenhuollon ammattilaisille, löysin siitä mielestäni täysin yleispäteviä relevantteja seikkoja, joita voi hyödyntää kuka tahansa vuorovaikutustilanteissa alaikäisen kanssa, poliisi mukaan lukien.

Sanattomasta viestinnästä löytyy valtavasti tietoa, mutta tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus syvemmin perehtyä siihen, joten päädyin määrittelemään sanattoman viestinnän ja tarkastelemaan sen käytännön soveltamismahdollisuuksia. Lähteenä käytän Jeanne Segalin kirjoitusta sanattomasta viestinnästä. Segal on filosofian tohtori, terapeutti ja kirjailija ja kirjoitus on päivitetty vuonna 2024 (Segal ym. 2024).

Löytämistäni lähteistä poliisin vuorovaikutuksesta valitsin amerikkalaisen San Diegon yliopiston kriminologian professorin Erik Fritsvoldin kirjoituksen, koska Fritsvold on alan asiantuntija ja hän on tehnyt töitä aiheen parissa pitkään (Fritsvold, luettu 1.3.2024.). Verkkosivulla ei mainittu kirjoituksen vuosilukua.

Löysin ytimekästä tietoa vuorovaikutuksesta alaikäisten kanssa UNICEF-järjestön, jota pidän luotettavana lähteenä. UNICEF on järjestö, joka on toiminut lasten ja nuorten avustuksen ja oikeuksien edistämisen parissa vuodesta 1946 ja heillä on kokemusta ja osaamista näihin asioihin liittyen (UNICEF history, luettu 3.3.2024.).

Poliisin vuorovaikutuksesta alaikäisen kanssa käytän lähteenä IACP:n (International Association of Chief of Police) laatimaa ohjetta. IACP on pitkällä historialla ja suurella jäsenmäärällä varustettu organisaatio, joten lähdeä voidaan pitää mielestäni luotettavana. IACP on kansainvälinen voittoa tavoittelematon poliisipäällikköjen liitto, jonka tavoitteena on edistää turvallisempia yhteisöjä kattavalla ja edistyksellisellä poliisijohtajuudella, tarjoten tutkimuksia, ohjelmia ja koulutusmahdollisuuksia nykyisille ja tuleville poliisijohtajille sekä virastoille ja yhteisöille, joiden kanssa he työskentelevät. IACP:ssä on jäseniä yli 170 valtiosta. (About IACP, luettu 27.2.2024.)

8.4 Kirjoitusprosessi

Hyvä opinnäytetyö on tarpeeksi yksityiskohtainen ja selkeä, ja siitä käy ilmi, että mitä, miten ja miksi ollaan tutkittu (Hakala 2022, 88). Tavoitteeni oli tehdä helposti ymmärrettävä opinnäytetyö ja produkti. Kirjoitusprosessi oli alkuun hidasta ja tökkivää, mutta mitä enemmän käyttökelpoisia lähteitä löytyi, sitä sujuvammaksi se muuttui. Opinnäytetyön kirjoittaminen ei tapahtunut lineaarisesti, vaan ideat ja löytyneet lähteet ohjasivat sitä suuresti ja opinnäytetyö rakentui pala palalta alusta ja lopusta yhtä aikaa.

Tieteellistä tekstiä tuottaessa keskeisin huomioitava seikka on faktapohjaisen tiedon tuottaminen ymmärrettävässä muodossa, jota voi edistää selkeällä kielellä ja opinnäytetyön johdonmukaisella rakenteella (Haikansalo & Korander 2024, 14). Kirjoitusprosessin aikana keskityin selkeään kieleen ja pyrin pitämään mielessäni opinnäytetyön tutkimuskysymystä, jotta ei tulisi kirjoitettua aiheen ohi. Opinnäytetyön rakenne on myös laadittu mahdollisimman selkeäksi ja johdonmukaiseksi, jotta lukija voisi syventyä aiheeseen ja itse tietopohjaan siten, että sitä ollaan opinnäytetyön ensimmäisissä luvuissa pohjustettu riittävästi.

Tutkimus alkaa esittelemällä käytännön poliisityön erilaisia tapauksia, jotta ei poliisitaustainen lukija-kin voisi saada hyvän kuvan siitä, millaisissa tilanteissa tutkimuksen aihe voi tulla poliisille vastaan. Esimerkkien jälkeen käydään läpi yleisesti alaikäisiin epäiltyihin liittyvää lainsäädäntöä ja muita seikkoja, jotta lukijalle syntyisi kuva siitä, mikä poliisin rooli ja tavoitteet ovat näissä vuorovaikutustilanteissa. Edellä mainittujen pohjustusten jälkeen käydään läpi varsinaista vuorovaikutusta, jotta lukija pystyisi tarkastelemaan aihetta poliisin näkökulmasta, jotta tutkimuksen johtopäätökset olisivat helpposti ymmärrettäviä.

8.5 Produkti

Kirjoitusprosessin ollessa lähes valmis ja tutkimuksen tulosten selkeydyttyä suunnittelin ja laadin tämän opinnäytetyön produktin, joka on ohje poliiseille diaesityksen muodossa vuorovaikutustilanteista alaikäisten kanssa. Ohjeen oli tarkoitus olla selkeä ja helposti ymmärrettävä, kuten opinnäytetyönkin. Produktin teko tapahtui tutkimuksen loppuvaiheessa, koska se pohjautuu opinnäytetyön aikana tehtyihin löydöksiin ja tutkimustuloksiin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyössä on arvioitava sen onnistumista ja pohdittava opinnäytetyössä käytettyjä menetelmiä, niiden onnistumista ja sen luotettavuutta (Haikansalo & Korander 2024, 24). Tässä luvussa arvioin opinnäytetyötä objektiivisesti ja pohdin sen onnistumista, hyötyjä, eettisyyttä ja luotettavuutta. Hyvä tapa toteuttaa pohdintaosuus opinnäytetyössä on kirjoittaa pohdintaa jo tutkimuksen aikana (Hakala 2022, 101). Itse kirjoitin pohdintaa jo tiedostamatta opinnäyteprosessin alkuvaiheessa aikaisemmissa luvuissa, mitkä sain kohdilleen tähän Pohdinta-lukuun ohjaajien opastuksen kautta.

9.1 Opinnäytetyön itsearviointi

Mielestäni opinnäytetyö onnistui melko hyvin ja tutkimuskysymykseen löytyi tutkimuksen edetessä vastauksia. Itselle tuli yllätyksenä, ettei tullut vastaan merkittäviä löydöksiä vuorovaikutuksesta alaikäisten kanssa verrattuna aikuisten ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Lopulta vaikuttaa siltä tä-

män tutkimuksen perusteella, että poliisina vuorovaikutustilanteessa alaikäisten kanssa pääsee pitkälle, kun osaa huomioida yleisesti hyvän vuorovaikutuksen elementtejä ja soveltaa niitä omassa työssään.

Opinnäytetyö on toteutettu suurimmaksi osaksi kirjallisuuskatsauksena, joka vaikuttaa aiheeseen sopivalta tutkimusmenetelmältä, koska tutkimuskysymykseen löytyi vastauksia ja produktin kautta saatu palaute tukee myös opinnäytetyön onnistumista ja hyödyllisyyttä. Oletukseni on, että vastaavia tutkimustuloksia olisi voinut saada myös muilla tutkimusmenetelmillä. Kirjallisuuskatsaus oli tässä kuitenkin toimiva menetelmä ja se sopii hyvin myös omaan työskentelytapaan enkä halunnut hakea tutkimuslupaa pitkän odotusprosessin vuoksi.

Lähteitä etsiessä keskityin asiantuntijalähteiden käyttöön ja niihin olen viitannut asianmukaisesti sekä perustellut keskeisten lähteiden käyttöä. Esimerkiksi kiinnostuksen osoittamisesta löytyy runsaasti erilaisia lähteitä ja niiden keskeinen sisältö on pääasiassa melko yhtenäinen ja ylipäätään melko itsestään selvää, että miten kiinnostusta toista ihmistä kohtaan on mahdollista osoittaa. Tutkimuksen aukottomuuden kannalta mielsin kuitenkin tärkeäksi, että tutkimuksen päämäärän kannalta keskeiset seikat, oli ne itsestään selviä vai ei, perustuvat mahdollisimman paljon asiantuntijalähteisiin, mitä olen tuonut esille perustellusti tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön tietopohjassa pyrin johdonmukaisuuteen ja tieto on kerätty ja jäsennetty siten, että opinnäytetyötä alusta loppuun luettaessa alussa luettu tieto palvelee myöhemmin esille tuotuja seikkoja. Esimerkiksi tietopohjassa perehdytään vuorovaikutuksen perusteisiin, vuorovaikutukseen alaikäisten kanssa, minkä jälkeen poliisin vuorovaikutukseen. Näistä rakentuivat lopulta johtopäätökset siitä, että miten poliisiin tulisi toimia vuorovaikutustilanteessa nimenomaan alaikäisten kanssa ja siihen kysymykseen löytyi perusteltuja vastauksia.

Tutkimus ei ota ollenkaan kantaa erilaisten ja eri taustaisten nuorten kohtaamiseen ja puhutukseen, vaan käsittelee aihetta yleispätevästi. Aiheen ja tarkasti rajatun tutkimuskysymyksen kannalta tätä en kuitenkaan pidä puutteena, koska näistä aiheista voisi tehdä erilliset tutkimukset. Olettamukseni on, että kuten ei itsellekään ollut, ei monille muillekaan ole täysin selvää, miten alaikäisten kanssa tulisi toimia ja mielestäni tämä opinnäytetyö antaa melko hyvän vastauksen siihen ja avaa sitä, ettei hyvä vuorovaikutus vaadi erityisosaamista.

Pienenä epäonnistumisena pidän, ettei tutkimuksen aikana löytynyt täsmällisiä vastauksia siihen, miten vuorovaikutus eroaa alaikäisen rikoksesta epäillyn ja alaikäisen asianomistajan välillä. Löydöksiensä perusteella näiden vuorovaikutuksien välillä ei pitäisi olla suurta eroa eli tutkimuskysymykseen

löytyi kuitenkin toivottuja vastauksia. Tutkimuksen loppua kohti vaikutti siltä, että alkuperäinen tutkimuskysymys olisi voinut sisältää kaikkia poliisin kohtaamia alaikäisiä, eikä pelkästään rikoksesta epäiltyjä.

Mielestäni tätä tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Keskityin käyttämään lähteinä sellaista materiaalia, jotka ovat asiantuntijoiden laatimia. Perehdyin asiantuntijoiden taustoihin ja huomioin niitä lähteiden valinnassa ja lisäksi kävin näitä perustellusti läpi opinnäytetyössä. Lisäksi tutkimustulosten pohjalta laaditun produktin myötä sain ulkopuolista palautetta ja näiden palautteiden perusteella opinnäytetyötä voidaan pitää onnistuneena ja hyödyllisenä.

9.2 Produktin itsearviointi

Opinnäytetyössä lähtökohtaisesti toiminnallisen osuuden analyysi on tehtävä huolellisesti ja siihen liittyvät seikat on raportoitava laajasti ja perustellusti (Haikansalo & Korander 2024, 23-24). Tämä opinnäytetyö on ensisijaisesti kirjallisuuskatsauksena toteutettu, mistä johtuen painopiste tutkimuksen esittelyssä, raportoinnissa ja itsearvioinnissa on kirjallisuuskatsauksessa. Analysoin ja arvioin opinnäytetyön toiminnallista osuutta kuitenkin riittävässä laajuudessa ja perustellen, jotta se kestäisi ulkopuolista tarkastelua.

Idea opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta syntyi vasta tutkimuksen loppuvaiheessa. Löytyneet tutkimustulokset ovat melko selkeitä ja mielestäni hyödyllisiä, joten päätin laatia niistä ohjeen diaesityksen muodossa. Tutkimustulokset eivät ole mielestäni erityisen mullistavia, mutta uskon, että niistä voi olla käytännön hyötyä. Tutkimuksen aikana opin paljon aiheesta, vaikka osa löydöksistä oli jo josain määrin ennestään tuttua. Omalla kohdalla tutkimustulokset selkeyttivät ymmärrystäni alaikäisten vuorovaikutustilanteiden suhteen ja produktin avulla haluan mahdollistaa tämän muillekin.

Mielestäni diaesitys on onnistuneesti toteutettu. Siinä tiivistyy hyvin tämän opinnäytetyön keskeiset löydökset ja ohje on tehty helposti ymmärrettäväksi ja ytimekkääksi. Mielestäni ohje on selkeä ja sen voi lukea ja sisäistää tarvittaessa muutamassa minuutissa muiden töiden ohella. Ohjeesta tuli melko yksinkertainen, niin kuin oli tarkoituskin, ja siinä on paljon asiaa, joita voidaan pitää jopa itsestään selvyyksinä, mutta näihin tuloksiin päädyin tieteellisen tutkimuksen kautta ja ohjeeseen koottu materiaali on peräisin puhtaasti asiantuntijalähteistä.

Opinnäytetyössä on perusteltu valittuja lähteitä ja arvioitu niiden luotettavuutta, joten näiden myötä myös ohjetta voidaan pitää luotettavana. Lisäksi ohjeen yksinkertaisuus auttaa ymmärtämään, että hyvä vuorovaikutus ei vaadi erityisosaamista, vaikka toinen osapuoli olisikin alaikäinen. Ohje on tarkoitettu yleiseen käyttöön, eikä esimerkiksi lapsiin erikoistuneille konstaapeleille, joten alaikäisten vuorovaikutuksen lähestyminen perusteiden kautta on mielestäni eduksi, koska se mahdollistaa ohjeen laajaa hyödyntämistä eikä palvele vain pientä joukkoa.

Produktista saatuun palautteeseen olin erittäin tyytyväinen. Merkittäviä puutteita ei tuotu palautteissa ilmi ja ohjetta pidettiin selkeänä ja hyödyllisenä.

9.3 Eettisyys

Poliisiammattikorkeakoulussa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK), joka on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatima ja ylläpitämä ohje (Haikansalo & Korander 2024, 15). Tämän opinnäytetyön olen tehnyt Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijana, joten olen myös sitoutunut noudattamaan HTK:ta ja tämä opinnäytetyö on toteutettu noudattaen ohjeessa olevia eettisiä periaatteita.

Tutkimuksessa on keskityttävä rehellisyyteen, tieteellisyyteen, asianmukaisten lähteiden merkitsemiseen ja avoimeen dokumentointiin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, luettu 29.3.2024). Tämä opinnäytetyö noudattaa näitä periaatteita. Opinnäytetyössä esitettyjen faktojen yhteydessä on merkattu lähteet siten, että ne ovat helposti lukijan tarkastettavissa. Olen itse tarkistanut lähteiden luotettavuuden ja olen perustellut niiden käyttöä. Tutkimusprosessia on avattu lukijalle siten, että tutkimus on tarvittaessa toistettavissa samoja metodeja käyttäen, joten se on myös tieteellisesti oikeaoppinen.

9.4 Jatkotutkimusehdotus

Omien kokemusten perusteella monesti poliisien kohtaamat alaikäiset epäillyt ovat ongelmanuoria tai muuten hankalassa elämäntilanteessa olevia nuoria, eikä tämä tutkimus anna vastauksia, sille, että miten näitä ryhmiä tulisi kohdata tai puhuttaa. En kuitenkaan pidä tätä suurena epäkohtana, sillä poliisi ei ole ainut viranomainen, joka on tekemisissä näiden ryhmien kanssa eikä välttämättä voida odottaakaan, että poliisilla pitäisi olla erityisempää osaamista näiden nuorten kohteluun, vaan sille on omat ammattilaisensa.

Mielestäni tutkimuksen isoin ongelma tai pimentoon jäänyt kysymysmerkki on se, että miten hyvän vuorovaikutuksen elementit soveltuvat poliisin työn osa-alueeseen, jossa pitäisi erityisesti toimia auktoriteettina rikoksesta epäiltyjen kanssa. Hyvät vuorovaikutustaidot lisäävät luottamusta ja sujuvoittavat viestintää osapuolien välillä, mutta tutkimus ei anna vastausta sille, missä kulkee raja hyvän vuorovaikutuksen ja auktoriteettisen poliisin roolin välillä. Hyvä vuorovaikutus on käsillä olevassa tilanteessa tutkimuksen perusteella eduksi, mutta tästä tutkimuksesta ei selviä, olisiko joissain tilanteissa poliisin auktoriteettinen ja jämäkkä lähestyminen tarkoituksenmukaisempaa pidemmän päälle. Vaikka tämän opinnäytetyön tuloksiin tämä ei vaikuta, tästä aiheesta voisi kuitenkin tehdä tutkimuksen.

LÄHTEET

Akre, K. 2024: Nonverbal communication. Luettavissa: <https://www.britannica.com/topic/nonverbal-communication>. Luettu 25.2.2024.

Campbell, M. E. 2007: Communicating with adolescents. Luettavissa: <https://journals.co.za/doi/pdf/10.10520/EJC63315>.

Forss, M. 2020: Nuorisoryhmän tutkinnanjohtaja avaa poliisin roolia alle 15-vuotiaiden kiusaamistapauksissa. Luettavissa: <https://poliisi.fi/en/blog/-/blogs/nuorisoryhman-tutkinnanjohtaja-avaa-poliisin-roolia-alle-15-vuotiaiden-kiusaamistapauksissa>. Luettu 4.3.2024.

Fritsvold, E: Police Communication Skills Matter More Than Ever: Here's Why. Luettavissa: <https://onlinedegrees.sandiego.edu/police-communication-important-today/>. Luettu 1.3.2024.

Hakala, J. 2022: Hyvä, parempi, valmis: Opinnäytetyöopas ammattikorkeakouluille.

Haikansalo, A. & Korander, T. 2024: Poliisi (AMK) -opinnäytetyön ohje. Luettavissa: <https://poliisi.fi/documents/25254699/37709942/poliisi-AMK-opinnaytetyon-ohje.pdf>. Luettu 26.3.2024.

Kirsi, K. 2023: Alaikäinen puukotti toista nuorta asumisyksikössä Espoossa, uhrilla vakavat vammat. YLE uutiset. Luettavissa: <https://yle.fi/a/74-20033094> Luettu 17.2.2024

Poliisi: Nuori rikoksenteijä. Luettavissa: <https://poliisi.fi/nuori-rikoksen-tekija>, luettu 25.2.2024.

Rikosseuraamuslaitos 2022: Nuorisorangaistus. Luettavissa: <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamustyo/nuorisorangaistus.html>. Luettu 24.2.2024.

Rocker, L.: Breaking Bad News to Your Children. Luettavissa: <https://www.childpsychologist.com.au/resources/breaking-bad-news-to-your-children-quirky-kids-6-top-tips#Top>. Luettu 11.3.2024.

Salminen, A. 2011: Mikä kirjallisuuskatsaus? Luettavissa: https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. Luettu 3.26.2024.

Segal, J. & Smith, M. & Robinson, L. & Boose, G. 2024: Nonverbal Communication and Body Language. Luettavissa: <https://www.helpguide.org/articles/relationships-communication/nonverbal-communication.htm>. Luettu 28.2.2024.

Segler-Heikkilä, L. 2023: Hyvän vuorovaikutuksen kymmenen sääntöä. Luettavissa: <https://diak.fi/2023/08/11/hyvan-vuorovaikutuksen-kymmenen-saantoa/>.

Taylor, M. & Rising, H. 2024: How to Show Interest in a Conversation. Luettavissa: <https://www.wikihow.com/Show-Interest-in-a-Conversation>. Luettu 3.3.2024.

The International Association of Chiefs of Police: About IACP. Luettavissa: <https://www.theiacp.org/about-iacp>. Luettu 27.2.2024.

The International Association of Chiefs of Police: Ways to Engage Youth and Police in Conversation. Luettavissa: https://www.theiacp.org/sites/default/files/243806_IACP_CPE_Youth_Engagement.pdf. Luettu 27.2.2024.

Tilastokeskus 2018–2022: Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäilty syntyperän, sukupuolen ja iän mukaan, 2000-2022. Luettavissa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/statfin_rpk_pxt_13zk.px/. Luettu 20.2.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettavissa: <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>. Luettu 29.3.2024.

UNICEF: 11 tips for communicating with your teen - How to approach conversations with empathy and understanding. Luettavissa: <https://www.unicef.org/parenting/child-care/11-tips-communicating-your-teen>. Luettu 26.2.2024.

UNICEF: UNICEF history - Reimagining the future for every child since 1946. Luettavissa: <https://www.unicef.org/history>. Luettu: 3.3.2024.

Ohje poliiseille vuorovaikutustilanteisiin alaikäisten kanssa

Opinnäytetyö, Poliisi (AMK)

Márton Kecskés

Ohjeesta

- ▶ Tämän ohjeen tarkoitus on selkeyttää poliisien vuorovaikutustilanteita alaikäisten kanssa
 - ▶ Konkreettisesti tiedostamalla hyvän vuorovaikutuksen elementtejä voidaan kehittää osaamista ja hyödyntää niitä paremmin käytännössä
- ▶ Ohjeen näkökulmana on puhtaasti sujuva ja luottamusta herättävä vuorovaikutustilanne
- ▶ Ohje ei ota kantaa poliisin auktoriteetin käyttöön tai poikkeuksellisiin tilanteisiin, esimerkiksi uhka- tai voimankäyttötilanteisiin
- ▶ Ohjeen ei ole tarkoitus antaa erityisosaamista ongelmanuorten tai vastavien haastavien tapausten käsittelyyn

Vuorovaikutustilanne alaikäisen kanssa

- ▶ Hyvä vuorovaikutus alaikäisten kanssa ei eroa merkittävästi vuorovaikutuksesta aikuisten kanssa
- ▶ Alaikäisten kohdalla on huomioitava erityisesti heidän kehityksen taso
 - ▶ Tiedosta tiedon ja ymmärryksen puute
 - ▶ Varaudu selittämään asioita perusteellisemmin auki
 - ▶ Varaudu vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin
- ▶ Alaikäiset ovat herkkiä ylimielisyydelle ja tuomitseville asenteille, joten näitä tulisi välttää
- ▶ Tunnista omat ennakkoluulot ja negatiiviset asenteet, ole avoin kuuntelemaan, vaikka olisit eri mieltä

Hyvän yhteyden luominen

- ▶ Samankaltaisuuksien löytäminen on hyvä lähtökohta hyvälle vuorovaikutukselle (esim. “Minäkin pelasin nuorena jalkapalloa!”)
- ▶ Mukautumalla toisen osapuolen vuorovaikutustyyliin (esim. eleet, puhetyyli) voidaan edistää oman sanoman ymmärrettävyyttä
 - ▶ Aitous on tärkeää vuorovaikutuksessa, joten omasta tyylistä ei tulisi poiketa liikaa
- ▶ Aloita keskustelu mahdollisuuksien mukaan kevytmielisenä ja ystävällisenä

Työkaluja hyvän vuorovaikutuksen toteuttamiseen

- ▶ Pysy rauhallisena ja ole kohtelias, vaikka alaikäinen olisi ylimielinen, välinpitämätön tai yrittäisi provosoida
- ▶ Osoita kiinnostusta kuuntelemalla ja kysymällä
- ▶ Anna toisen puhua loppuun, ennen kuin aloitat oman puheenvuoron
- ▶ Viesti omat asiat selkeästi väärinkäsitysten välttämiseksi
 - ▶ Käytä tarpeeksi yksinkertaisia termejä, joita nuori voi ymmärtää
- ▶ Kerro ikävistä asioista (esim. rikosilmoitus tai lastensuojeluilmoitus) suoraan pehmittämättä niitä
- ▶ Varaa aikaa vuorovaikutukselle ja poista kiire mahdollisuuksien mukaan

Sanattoman viestinnän hyödyntäminen

- ▶ Kiinnostuksen osoitusta ja kuuntelua voidaan tehostaa
 - ▶ Kääntämällä omaa kehoa toista kohti
 - ▶ Nojaamalla hieman toista kohti
 - ▶ Nyökkäilemällä
 - ▶ Katsekontaktilla
- ▶ Tilanteeseen sopivat ilmeet
 - ▶ Esim. huolestunut ilme tai hymy
- ▶ Sovita oma äänensävy tilanteeseen
- ▶ Keskity toiseen osapuoleen
 - ▶ Vältä puhelimen katselua, radion kuuntelua yms. (mahdollisuuksien mukaan)

Kiitos!